

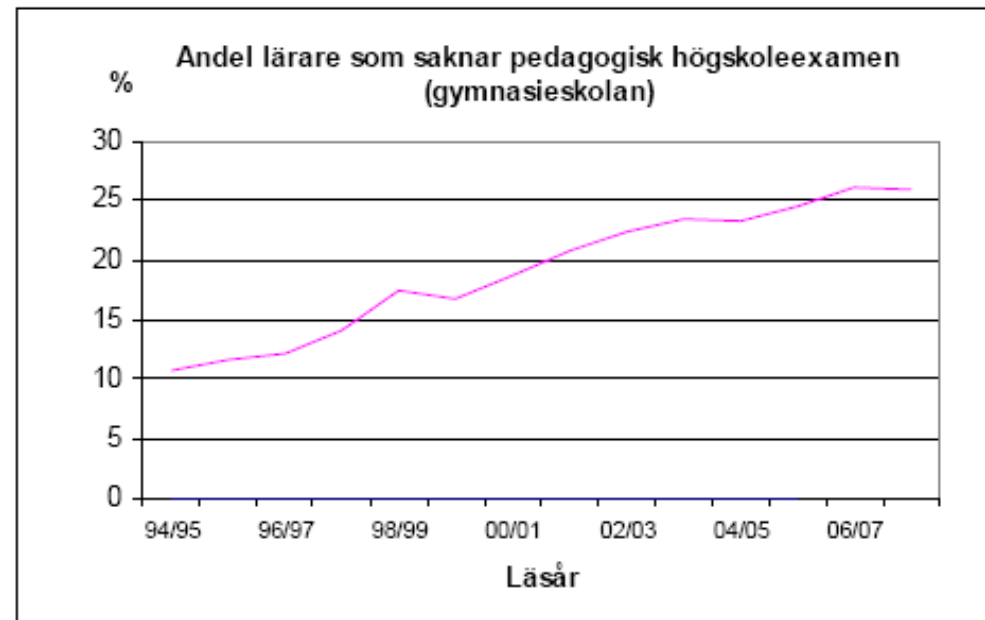
Yrkeskunnande

– en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnen

Problembilden

Diagram 2: Andel (%) lärare (heltidstjänster) i gymnasieskolan som saknar pedagogisk högskoleexamen 1994/95–2007/08

(Skolverkets statistik)

Problembilden med lärare i yrkesämnen, några exempel från yrkesämnen

Lärare i ämne/ämnen	% utan ped. högskoleexamen
bygg-/anläggningstekniska	40,1
fordonstekniska	49,4
media	58,6
omvårdnads	15,8
barn-/ungdoms	12,4

(Skolverkets statistik)

Framtida behov av lärare i yrkesämnen fram till 2012

- Examinationsbehovet i yrkesämnen är 740 lärare per år
- Läsåret 2006/07 examinerades ca 300 lärare i yrkesämnen

Flera anledningar till varför en individ inte söker till lärarutbildningen mot yrkesämnen

- Ekonomiska skäl
- Sociala skäl
- Tillgången till utbildning
- Saknar meriter

Behörighetskrav till lärarutbildningen mot yrkesämnen i dag

- Omfattande yrkeserfarenhet
- Relevant högskoleutbildning om 90 högskolepoäng eller motsvarande

Läroarutbildningen i yrkesämnen över tid

- 5 veckors lång utbildning under första halvan av 1900-talet, enbart pedagogisk utbildning
- 15 veckors lång utbildning under 50-talet, enbart pedagogisk utbildning
- 33 veckors lång utbildning under 60-talet, enbart pedagogisk utbildning
- 40 veckors lång utbildning under 70-talet, enbart pedagogisk utbildning
- 100 veckors lång utbildning under 90-talet både ämnesstudier (60 veckor) och pedagogisk (40 veckor)
- 120 veckors lång utbildning från och med 2001, både ämnesstudier (60 veckor) och pedagogisk (60 veckor)

Utredningens huvudsakliga uppdrag

- Hur ett system för bedömning och dokumentation av yrkeskompetens och yrkeserfarenhet kan utformas och genomföras för sökande till utbildning till en examen för lärare i yrkesämnen på gymnasial nivå,
- Hur krav på behörighet för tillträde till utbildningen som lärare i yrkesämnen på gymnasial nivå kan omfatta relevant yrkesutbildning och yrkeserfarenhet,
- På vilket sätt branscher och näringslivsorganisationer kan involveras i arbetet.

Utredningens arbetsätt

- **Möten med branscher/yrkesnämnder,**
- **Möten med lärosäten,**
- **Möte med andra intressenter, fackliga etc.,**
- **Möte med skolhuvudmän, skolledare, lärare,**
- **Möte med organisationer som arbetar med validering,**
- **Möte med samtida utredningar och**
- **Expertgrupp**

Samtida utredningar som påverkat ställningstaganden

- ***En hållbar lärarutbildning***
(SOU 2008:109),
- ***Legitimation och skärpta behörighetsregler***
(SOU 2008:52)
- ***Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola***
(SOU 2008:27)
- ***Yrkehögskolan – för yrkeskunnande i förändring***
(SOU 2008:29)

Dagens yrkesförberedande program

- **Barn- och fritidsprogrammet**
- **Medieprogrammet**
- **Naturbruksprogrammet**
- **Omvårdnadsprogrammet**
- **Teknikprogrammet**

Dagens yrkesförberedande program

- **Byggprogrammet**
- **El-programmet**
- **Energiprogrammet**
- **Fordonsprogrammet**
- **Handels- och administrationsprogrammet**
- **Hantverksprogrammet**

Föreslagna yrkesprogram

- Programmet för Bygg- och Anläggning,
- Programmet för Djurhållning och Naturbruk,
- Programmet för El- och Energiteknik,
- Programmet för Flygteknik,
- Programmet för Fordon och Transporter,
- Programmet för Handel och Administrativ service,
- Programmet för Hantverk,
- Programmet för Hotell och Turism,
- Programmet för Industriell teknik,
- Programmet för Ledarskap och friskvård,
- Programmet för Restaurang och Livsmedel,
- Programmet för Sjöfart,
- Programmet för VVS-, Klimat och Fastighetsteknik,
- Programmet för Vård och Omsorg.

Föreslagna högskoleförberedande program

- **Programmet för Ekonomi,**
- **Programmet för Estetik och Humaniora,**
- **Programmet för Naturvetenskap,**
- **Programmet för Samhällsvetenskap och Media,**
- **Programmet för Teknik.**

Utgångspunkter vid förslag till förändringar

- Hur kan särskilda behörighetskrav formuleras för lärare i yrkesämnena så att de öppnar upp möjligheten för fler individer att vara behöriga sökande än i dagens system och som samtidigt säkrar tillräcklig ämneskunskap?
- Hur säkerställs en nationell likvärdighet och rättsäkerhet vid bedömning av yrkeskunnande för den sökande?
- Vilken precisionsnivå måste ett bedömningssystem ha för att ge tillräcklig förutsägbarhet när det gäller kunskap i kommande undervisningsämnena?

Förslag till förändring för ökad rekrytering

För att antas till lärarutbildningen i yrkesämnen är den behörig som utöver grundläggande behörighet har:

- godkända resultat från en högskoleutbildning omfattande minst 90 högskolepoäng i relevant ämnesområde, och kvalificerad och relevant yrkeserfarenhet, eller
- godkända resultat från annan eftergymnasial utbildning omfattande minst 60 veckors heltidsstudier i relevant ämnesområde, och kvalificerad och relevant yrkeserfarenhet, alternativt
- intyg utfärdat av Skolverket på bekräftade kunskaper och kompetenser som motsvarar kvalifikationskrav inom sökt ämne/inriktning eller yrkesutgång.

Grund för ställningstaganden

- Rimligt att det även fortsättningsvis är möjligt att uppnå särskild behörighet genom högskolestudier i relevant ämnesområde
- Rimligt att anta att det finns/kommer att finnas eftergymnasiala kurser utanför det traditionella högskolesystemet som har relevans för att undervisa inom de ämnesområden som existerar inom gymnasial yrkesutbildning
- Branschrepresentanter, skolledare, lärare och lärosäten anger att det är möjligt att utveckla tillräcklig praktisk och teoretisk ämneskunskap för undervisningen genom lärande i arbete

Förslag till individens rätt till validering av yrkeskunskaper

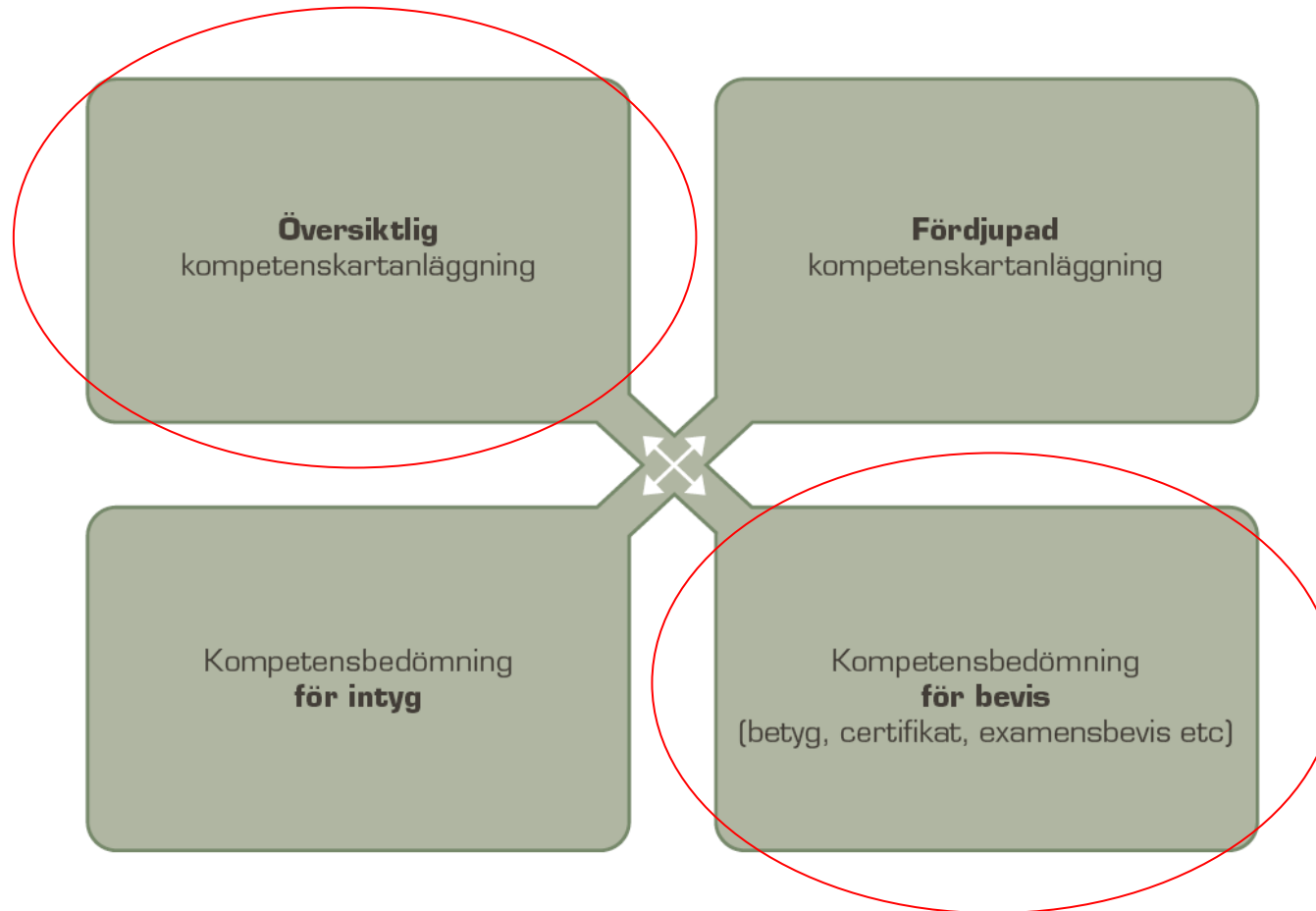
- **En individ som söker till lärarutbildningen med inriktning mot yrkesämnen ska ha rätt att få sina kunskaper validerade av Skolverkets Nationella programråd.**

Validering som företeelse

- **”Validering – process som innebär en strukturerad bedömning, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetenser som en person besitter oberoende av hur de förvärvats.”**

Övergripande ramverk

(Valideringsdelegationens slutrapport, 2008, s. 165).

Förslag till system för bedömning och dokumentation av yrkes- och ämneskunskap

- **Bedömningen av yrkes- och ämneskunskap ska utgå ifrån på förhand fastställda kvalifikationskriterier för såväl inriktning alternativt yrkesutgång som de programgemensamma yrkesämnena inom respektive yrkesprogram.**
- **Efter bedömning av yrkes- och ämneskunskap ska validanden erhålla ett intyg där det anges om individen uppfyller de särskilda behörighetskraven till lärarutbildningen eller ej och i så fall inom vilket ämne/inriktning eller yrkesutgång.**

DEN EUROPEISKA REFERENSRAMEN FÖR KVALIFIKATIONER FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE (EQF)

	Kunskaper	Färdigheter	Kompetens
Nivå 1	<ul style="list-style-type: none"> • Grundläggande allmänna kunskaper	<ul style="list-style-type: none"> • Grundläggande färdigheter för att utföra enkla uppgifter	<ul style="list-style-type: none"> • Arbete eller studier under direkt övervakning i ett strukturerat sammanhang
Nivå 2	<ul style="list-style-type: none"> • Grundläggande fakta-baserade kunskaper inom ett arbets- eller studieområde	<ul style="list-style-type: none"> • Grundläggande kognitiva och praktiska färdigheter som behövs för att använda relevant information till utförande av uppgifter och lösning av rutinmässiga problem med hjälp av enkla regler och verktyg	<ul style="list-style-type: none"> • Arbete eller studier under övervakning, med viss självständighet

DEN EUROPEISKA REFERENSRAMEN FÖR KVALIFIKATIONER FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE (EQF)

	Kunskaper	Färdigheter	Kompetens
Nivå 3	<ul style="list-style-type: none"> • Kunskaper vad gäller fakta, principer, processer och allmänna begrepp inom ett arbets- eller studieområde 	<ul style="list-style-type: none"> • En rad kognitiva och praktiska färdigheter som behövs för att utföra uppgifter och lösa problem genom att välja ut och tillämpa grundläggande metoder, verktyg, material och information 	<ul style="list-style-type: none"> • Ta ansvaret för fullgörandet av arbets- eller studieuppgifter • Anpassa det egna beteendet till omständigheterna vid problemlösning
Nivå 4	<ul style="list-style-type: none"> • Faktabaserade och teoretiska kunskaper i breda sammanhang inom ett arbets- eller studieområde 	<ul style="list-style-type: none"> • En rad kognitiva och praktiska färdigheter som behövs för lösningar på specifika problem inom ett arbets- eller studieområde 	<ul style="list-style-type: none"> • Utöva egenledning inom riktlinjerna för arbets- eller studiesammanhang som vanligtvis är förutsägbara men kan ändras • Övervaka andras rutinarbete, med visst ansvar för bedömning och förbättring av arbets- eller studieverksamhet

DEN EUROPEISKA REFERENSRAMEN FÖR KVALIFIKATIONER FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE (EQF)

Kunskaper

Färdigheter

Kompetens

Nivå 5	<ul style="list-style-type: none"> • Övergripande, specialiserade, faktabaserade och teoretiska kunskaper inom ett arbets- eller studieområde samt medvetenhet om denna kunskaps gränser	En övergripande skala kognitiva och praktiska färdigheter för att utarbeta kreativa lösningar på abstrakta problem	<ul style="list-style-type: none"> • Utöva ledning och övervakning av arbets- eller studieverksamhet där det finns oförutsägbara förändringar • Se över och utveckla egna och andras prestationer
Nivå 6	<ul style="list-style-type: none"> • Avancerade kunskaper inom ett arbets- eller studieområde som inbegriper kritisk förståelse för teorier och principer	<ul style="list-style-type: none"> • Avancerade färdigheter i vilka man uppvisar skicklighet och innovation, och som behövs för att lösa komplicerade och oförutsägbara problem inom ett specialiserat arbets- eller studieområde	<ul style="list-style-type: none"> • Hantera komplicerade tekniska eller yrkesrelaterade aktiviteter eller projekt, ta ansvar för beslutsfattande i oförutsägbara arbets- eller studiesituationer • Ta ansvar för ledning av individers och grupper yrkesutveckling

DEN EUROPEISKA REFERENSRAMEN FÖR KVALIFIKATIONER FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE (EQF)

Kunskaper

Färdigheter

Kompetens

	Kunskaper	Färdigheter	Kompetens
Nivå 7	<ul style="list-style-type: none"> • Mycket specialiserade kunskaper, varav en del ligger i spetsen för kunskaper inom ett arbets- eller studieområde, som grund för eget tänkande och/eller forskning • Kritisk medvetenhet om kunskapsfrågor inom ett område och i beröringspunkterna mellan olika områden 	<ul style="list-style-type: none"> • Specialiserade färdigheter för problemlösning som behövs inom forskning eller innovation för att utveckla nya kunskaper och nya förfaranden och integrera kunskaper från olika områden 	<ul style="list-style-type: none"> • Hantera och omvandla arbets- eller studiesituationer som är komplicerade, oförutsägbara och kräver nya strategiska tillvägagångssätt • Ta ansvar för att bidra till yrkesrelaterade kunskaper och praxis och för att se över arbetslagens strategiska prestation
Nivå 8	<ul style="list-style-type: none"> • Kunskaper på den mest avancerade nivån inom ett arbets- eller studieområde och i beröringspunkterna mellan olika områden 	<ul style="list-style-type: none"> • De mest avancerade och specialiserade färdigheterna och metoderna, inbegripet den syntes och bedömning som behövs för att lösa kritiska problem inom forskning eller innovation och utvidga och omdefiniera befintliga kunskaper eller yrkespraxis 	<ul style="list-style-type: none"> • Uppvisa betydlig auktoritet, innovation, självständighet, akademisk och yrkesrelaterad integritet och varaktigt engagemang för utveckling av nya idéer eller förfaranden i spetsen för arbets- eller studiesituationer, inbegripet forskning

Intygets innehåll

Intyget bör bestå av följande områden:

- **En inledande text som anger i vilket sammanhang intyget är framtaget och i vilket syfte,**
- **Vem som har ansvaret för intygets giltighet och giltighetstid,**
- **Vilka utgångspunkter som föreligger dvs. de kvalifikationskriterier som utgör grund för bedömning,**
- **Att det tydligt framgår om individens kunskap och kompetens är tillräcklig eller ej för att ge särskild behörighet till lärarutbildningen inom sökt område.**